

ЗВІТ
про результати відвідування місця несвободи
для виконання функцій національного превентивного механізму

24.05.2023

м. Суми

Загальна частина

Для виконання функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі ст.ст. 13, 19-1, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», групою НППМ у складі:

Бурка Олександр Володимирович, головний спеціаліст відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НППМ);

Ежкун Марина Вікторівна, представник громадської організації,

10 травня 2023 року здійснили планове відвідування місця несвободи: Сумська міська медична частина філії Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» в Сумській області (далі – медична частина).

Підпорядкування:

Міністерство юстиції України, міністр – Малюська Денис Леонтійович;

Державна установа «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» (далі – ДУ ЦОЗ ДКВС), керівник установи – Васильєв Сергій Григорович;

Філія Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» в Сумській області (далі – філія), начальник філії – Руденко Віталій Володимирович.

Місцезнаходження: проїзд Гайовий, 19, м. Суми (Державна установа «Сумський слідчий ізолятор»).

Керівництво установи: Саранча В'ячеслав Миколайович, виконуючий обов'язки завідувача медичної частини, (завідувач медичної частини Куриліна Наталія Василівна на момент відвідування перебуває на навчанні).

На медичному обслуговуванні в установі перебуває 541 особа.

Медична частина розташована на другому поверсі режимного корпусу Державної установи «Сумський слідчий ізолятор» (далі – Установа) і здійснює медичний контроль за станом здоров'я та надання медичної допомоги взятим під варту особам та засудженим, які тримаються в Установі (фото 1 і 2).

На день візиту 8 осіб (6 чоловіків та 2 жінки) перебували на стаціонарному лікуванні в медичній частині.

Штатна чисельність медичної частини укомплектована завідувачем медичної частини – 1; лікарем-терапевтом – 1; лікарем-стоматологом – 1; лікарем-психіатром – 1; лікарем-рентгенологом – 1; лікарем-фтизіатром – 1; лікарем – гінекологом – 1; лікарем-гінекологом – 1; фельдшерами – 5; медична сестра – 1; молодший медичний персонал – 3.

Проте, вакантною залишається 1 посада лікаря-інфекціоніста.

Медична частина установи розрахована на 8 ліжко-місць у двох камерах-палатах (камера № 69 – для чоловіків, та камера № 13 – для жінок).

Медична частина забезпечена тестами на ВІЛ/СНІД та має одноразові закриті вакуумні системи і все необхідне для забору крові.

Група НПМ безперешкодно оглянула приміщення медичної частини, ознайомилася з умовами організації надання медичної допомоги засудженим та ув'язненим, вивчила медичну документацію та провела конфіденційне спілкування з вісьмома засудженими та ув'язненими особами, які перебувають на стаціонарному лікуванні та з 79-ма особами, що утримуються у інших камерах СІЗО, у тому числі з 4-ма особами, засудженими до довічного позбавлення волі.

Під час спілкування з утримуваними особами, скарг на неправомірні дії медичного персоналу та працівників установи, у тому числі катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижують гідність видів поводження чи покарання від засуджених не надходило.

Окремі скарги надходили щодо якості стоматологічної допомоги (низька якість пломбувальних матеріалів, недієвість знеболювальних препаратів, надання переваги хірургічним методам лікування і т.п.).

Попереднє відвідування НПМ здійснено 15.04.2020. За результатами попереднього відвідування НПМ вносились пропозиції:

1. Міністерству юстиції України:

1.1. Доручити Департаменту з питань виконання кримінальних покарань та Державній установі «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» перевірити стан виконання у слідчих ізоляторах та установах виконання покарань протиепідемічних заходів, передбачених наказами Міністерства юстиції України.

1.2. Доручити Державній установі «Генеральна Дирекція Державної кримінально-виконавчої служби України» визначити потребу установ виконання покарань та слідчих ізоляторів у матеріально-технічних ресурсах, необхідних для проведення протиепідемічних заходів.

1.3. Передбачити додаткове бюджетне фінансування на проведення протиепідемічних заходів в органах та установах Державної кримінально-виконавчої служби України.

2. Державній установі «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України»:

2.1. Надати доручення керівникам підпорядкованих філій провести додаткові навчання медичного персоналу та персоналу установ ДКВС України щодо необхідності дотримання карантинних заходів.

2.2. Забезпечити засобами індивідуального захисту медичний персонал, який працює в установах ДКВС України.

2.3. Розробити, затвердити та довести до відома персоналу установ ДКВС України алгоритм (порядок) видачі, використання, збору та утилізації засобів індивідуального захисту.

Під час відвідування медичної частини встановлено, що керівництвом ДУ ЦОЗ ДКВС, філії та медичної частини вживалися організаційні заходи щодо виконання рекомендацій за результатами попереднього відвідування НПМ.

В установі забезпечено цілодобове чергування медичного працівника (фельдшер) для надання невідкладної медичної допомоги та забезпечення ув'язнених лікарськими засобами.

Під час моніторингового візиту в діяльності медичної частини виявлено порушення вимог національного законодавства та недодержання міжнародних рекомендацій у сфері поводження з ув'язненими, що призводить до порушень їхніх прав, зокрема:

1. Порушення права на захист від катувань, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання.

При перевірці журналу обліку фактів виявлення тілесних ушкоджень у засуджених виявлено запис про наявність у Пікалова О.В. тілесних ушкоджень, які зі слів останнього він отримав при затриманні працівниками Служби безпеки України (фото 3).

Проте, всупереч вимогам Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі, затвердженого Наказом Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України 15.08.2014 № 1348/5/572 (далі – Порядок), медичний працівник не повідомив прокурора, адміністрацію Установи, або Державне бюро розслідувань.

Про це свідчить відсутність запису про факт, дату та час повідомлення прокурора, адміністрації Установи, або Державного бюро розслідувань у журналі обліку фактів виявлення тілесних ушкоджень у засуджених та у карті первинної фіксації тілесних ушкоджень Пікалова О.В. № 63/23 від 14.04.2023 (фото 3-5).

2. Порушення права засуджених та ув'язнених осіб на інформацію про стан здоров'я та методи лікування.

В порушення вимог Інструкції щодо заповнення форми первинної облікової документації № 003-6/о «Інформована добровільна згода пацієнта на проведення діагностики, лікування та на проведення операції та знеболення і на присутність або участь учасників освітнього процесу» (далі – добровільна згода), затвердженої наказом Міністерства охорони здоров'я України від 14.02.2012 № 110, медичними працівниками не в усіх пацієнтів відбирається така добровільна згода.

Так, у 4-х з 10-ти довільно вибраних медичних картках амбулаторного хворого (Мальований С.М., Пальощенко С.В., Порохня С.Р., Петров М.І.) виявлено відсутність добровільної згоди, яка б засвідчувала, що пацієнта ознайомлено з планом обстеження і лікування, в повному обсязі роз'яснено про характер, мету, орієнтовну тривалість діагностично-лікувального процесу та про можливі несприятливі наслідки під час його проведення, про необхідність дотримання визначеного лікарем режиму в процесі лікування.

У деяких довільно перевірених медичних картках (Пікалов О.В.) міститься бланк добровільної згоди, який не підписаний пацієнтом.

Зазначене може свідчити про відсутність надання достовірної та своєчасної інформації про стан свого здоров'я засуджених, та може бути порушенням статей 6 та 43 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».

3. Порушення права засуджених на належні санітарно-гігієнічні умови перебування в умовах закладу охорони здоров'я.

3.1. У порушення статті 115 Кримінально-виконавчого кодексу України та вимог Норм належності постільних речей, спеціального одягу та спеціального взуття (інвентарне майно) для засуджених, які проходять лікування у закладах охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 20.02.2012 № 280/5 хворі засуджені не забезпечуються спеціальним одягом і взуттям під час перебування в умовах стаціонару, зокрема їм не видається госпітальне майно (костюм, халат та капці госпітальні).

3.2. Ув'язнені та засудженні, які прибули до установ (у тому числі ті, які прямують транзитом) проходять первинний медичний огляд лікарем або фельдшером у медичному кабінеті збірного відділення, гігієнічне миття та дезобробку особистого одягу з метою виявлення осіб, які становлять епідемічну загрозу для оточення або потребують невідкладної медичної допомоги відповідно до законодавства.

Однак, у приміщенні збірного відділення хоч і встановлена бактерицидна безозонова кварцева лампа, однак на дату проведення візиту була у несправному стані, що не відповідає Санітарно-протиепідемічним правилам і нормам використання ультрафіолетового бактерицидного випромінювання для знезараження повітря та дезінфекції поверхонь в приміщеннях закладів охорони здоров'я та установ/закладів надання соціальних послуг/соціального захисту населення, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 06.05.2021 № 882.

4. Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу.

4.1 Відповідно Порядку, з метою консультування, обстеження та лікування хворих засуджених можуть залучатися лікарі інших закладів охорони здоров'я.

Орієнтовний перелік закладів охорони здоров'я для надання медичної допомоги засудженим визначається та переглядається за потреби Міністерством охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, структурними підрозділами з питань охорони здоров'я обласних та Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій та ЦОЗ ДКВС з урахуванням спеціалізації закладів охорони здоров'я та наявності умов, які дозволяють забезпечити ізоляцію засуджених.

Однак, всупереч зазначеним вимогам у медичній частині відсутній оновлений перелік закладів охорони здоров'я для надання медичної допомоги засудженим, що здійснюють свою діяльність на території Сумської області.

4.2. Відповідно до Порядку, засуджений має право на вільний вибір лікаря, закладу охорони здоров'я та вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій. Відповідно до частини четвертої статті 35¹ Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» пацієнт має право обирати лікаря, який надає первинну медичну допомогу, у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я. Статтею 9 Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» передбачено, що пацієнт (його законний представник) реалізує своє право на вибір лікаря шляхом подання надавачу медичних послуг декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу. Надавачам медичних послуг забороняється відмовляти у прийнятті декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та веденні пацієнта, зокрема, на підставі наявності у пацієнта хронічного захворювання, його віку, статі, соціального статусу, матеріального становища, зареєстрованого місця проживання тощо, крім випадків, передбачених законодавством. Для заповнення декларації пацієнт може звернутися безпосередньо до закладу первинної медичної допомоги, де за допомогою уповноваженої особи безпосередньо укласти

декларацію у письмовій формі. У такому разі необхідно мати при собі копію документа про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків та документ, що посвідчує особу (паспорт громадянина України, свідоцтво про народження тощо). Станом на дату моніторингу щонайменше у 5-ти опитаних осіб були відсутні документи, які посвідчують особу, що порушує право ув'язнених на охорону здоров'я та медичну допомогу.

4.3. Медична частина не укомплектована передбаченою в штатному розписі посадою лікаря-інфекціоніста (лікар перебуває у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку). Встановлено, що веденням таких пацієнтів займаються медичні працівники філії ЦОЗ ДКВС, однак це не забезпечує належний медичний супровід для осіб із хронічними інфекційними захворюваннями.

Крім того штатним розписом не передбачено у медичній частині посад лікаря-нарколога та лікаря-педіатра, що негативно впливає на якість надання ефективної медичної допомоги хворим в'язням.

5. Порушення прав осіб, хворих на вірусний гепатит С.

Протягом 2023 року в медичній частині було проведено 200 тестувань осіб на наявність вірусного гепатиту С (далі – ВГС), з яких у 63 осіб встановлено підозру на захворювання.

В порушення вимог Стандартів медичної допомоги при ВГС у дорослих, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 15.01.2021 № 51, особи з підозрою на вірусний гепатит С не проходять ПЛР-тестування, у зв'язку з чим вони не отримують необхідного лікування, що може призвести до погіршення стану їх здоров'я та поширення зазначеного інфекційного захворювання серед засуджених та ув'язнених осіб.

Станом на день відвідування лише 6 осіб з підтвердженим діагнозом ВГС пройшли курс противірусного лікування.

Під час спілкування з утримуваними у СІЗО особами надходили скарги на неможливість отримання курсу терапії ВГС для осіб, яким лабораторно підтверджено підозру на наявність захворювання.

6. Недотримання інфекційного контролю та епідеміологічного нагляду за туберкульозом.

В порушення вимог Стандарту інфекційного контролю для закладів охорони здоров'я, що надають допомогу хворим на туберкульоз, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я від 01.02.2019 № 287, в медичній частині не дотримано вимоги для ізоляції хворих на туберкульоз осіб, зокрема палат для пацієнтів із заразною формою захворювання використовуються більше, ніж на одну-дві особи (1 камера-ізолятор № 69 площею 15 м² на 8 ліжок місць, у якій

утримується 6 хворих); двері до палати не оснащені ущільненим порогом, ущільнювачами по краях; не забезпечена рециркуляція повітря за допомогою механічної вентиляції.

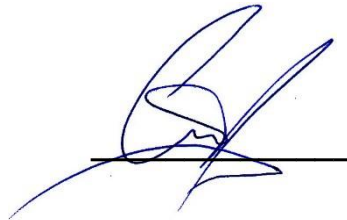
7. Порухення права осіб з інвалідністю (стаття 9 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю).

Під час вивчення медичних карт осіб з інвалідністю (Андрієнко А.В., Сілі М.Є., Русан О.І. та інші) встановлено, що в них відсутні індивідуальні програми реабілітації. Відсутність документації дає підстави вважати, що в порушення Закону України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» особи з інвалідністю не отримують належних діагностичних, лікувальних і реабілітаційних заходів за наявності відомостей, що підтверджують стійке порушення функцій організму, обумовлених захворюваннями, наслідками травм, які спричиняють обмеження нормальної життєдіяльності.

До звіту додаються наступні документи та матеріали:

1. Співзвіт Єжкун М.В., регіонального координатора взаємодії з громадськістю Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, представника громадської організації «Україна без тортур».
2. Фотознімки, отримані за результатами відвідування.

**Керівник групи НПМ
Бурка О.В.,
Головний спеціаліст відділу
сприяння роботі регіональних
представництв Секретаріату
Уповноваженого Верховної Ради
України з прав людини**

24.05.2023

Фото 1

Фото 2

Додаток 1
ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Державної установи «Центр
охорони здоров'я Державної
кримінально-виконавчої служби
України»
від 14.09.2021 № 916-ОД

КАРТА ПЕРВИННОЇ ФІКСАЦІЇ ЗОВНІШНІХ УШКОДЖЕНЬ № 63/23

Дата та час проведення огляду: 14.04 2023 10:30

ПРИЗВИЩЕ Рішаров
ІМ'Я Олександр
ПО БАТЬКОВІ Валерійович
Дата народження 20.11.74 Стать Ч Ж
СКАРГИ не має

ОБСТАВИНИ ОТРИМАННЯ УШКОДЖЕНЬ отримав в СВ
під доглядом працівн СВ

ОПИС УШКОДЖЕНЬ

СИНЦІ [1] (підкреслити колір, зазначити кількість, відмітити локалізацію на схемі)
БАГРОВО-СИНЮШНІ, СИНЮШНІ [1.1] ЗЕЛЕНУВАТІ [1.2] ЖОВТУВАТІ [1.3]

САДНА [2] (підкреслити характер, зазначити кількість, відмітити локалізацію на схемі)
ЗАПАДАЮЧІ [2.1] НА РІВНІ ШКІРИ [2.2] ВИЩЕ РІВНЯ ШКІРИ [2.3]

РАНИ [3] (підкреслити характер, зазначити кількість, відмітити локалізацію на схемі)
ЗАБИТІ, РВАНІ [3.1] РІЗАНІ, КОЛОТІ, КОЛОТО-РІЗАНІ [3.2] ВОГНЕПАЛЬНІ [3.3]

АМПУТАЦІЇ [4] (зазначити характер поверхні, відділення, зазначити локалізацію та відмітити на схемі)

СХЕМА ЛОКАЛІЗАЦІЇ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ
(зазначити на схемі тіло з відповідним цифровим маркуванням ушкоджень)

ДІАГНОЗ: ЗТГК доросла (за висновком лікаря)

НАДАНО ДОПОМОГУ (опис проведених діагностичних та лікувальних заходів, надані рекомендації, тощо) мед. допомоги не потребує

Повідомлено	Телефон	Електронна адреса	Час	Принято (ПІБ)
Прокуратура				
Адміністрація УВП				
Державне бюро розслідувань				

Лікар _____
МП _____

Д.М. Карасєв
(підпис)

Х/М Мельничук С.І.

Фото 5

Співзвіт

учасника групи НПМ Єжкун Марини Вікторівни, представника громадської організації «Україна без тортур», про результати відвідування 10.05.2023 Сумської міської медичної частини філії ДУ ЦОЗ ДКВС України в Сумській області, за адресою пров. Гайовий, 19 м. Суми, для виконання функцій національного превентивного механізму.

З Кодексом професійності та доброчесності національного превентивного механізму (Кодексом НПМ) до початку відвідування НПМ ознайомлений.

Сумський Слідчий ізолятор - установа, призначена для утримання осіб, щодо яких як запобіжний захід обрано тримання під вартою або до яких застосовано тимчасовий чи екстрадиційний арешт, а також відбування покарання засудженими, яких залишено для роботи з господарського обслуговування. Порядок й умови перебування осіб, які тримаються під вартою, а також окремих категорій засуджених у слідчих ізоляторах регламентуються Кримінально-виконавчим кодексом України, Законом України «Про попереднє ув'язнення», Правилами внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби, затвердженими наказом Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 1769/5 та іншими нормативно-правовими актами.

Для надання медичних послуг засудженим та особам, узятим під варту, та проведення державного-протиепідемічного нагляду в слідчому ізоляторі створено медичну частину, яка підпорядкована філії ЦОЗ ДКВС України в Сумській області.

На день візиту на лікуванні в стаціонарі медичної частини Сумського СІЗО перебувало 8 осіб.

Мною у ході відвідування у складі групи НПМ зазначеного місця несвободи виявлено такі порушення прав та свобод людини:

1. Порушення права на захист від катувань, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання

Стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та стаття 28 Конституції України визначають абсолютне право людини не бути підданим катуванню. Ніхто не може бути підданий катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню. Це абсолютне право людини, яке не може бути обмежене за будь-яких обставин. Тримання осіб, взятих під варту, відповідно до завдань кримінального судочинства здійснюється на принципах неухильного додержання Конституції України, вимог Загальної декларації прав людини, інших міжнародних правових норм і стандартів поводження з ув'язненими і не може поєднуватися з навмисними діями, що завдають фізичних чи моральних страждань або принижують людську гідність. Засуджені мають право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської

гідності; засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню. Заходи впливу можуть застосовуватися до засуджених виключно на підставі закону; засуджені не можуть бути піддані медичним або іншим подібним дослідженням незалежно від їх згоди.

Всупереч вимогам чинного законодавства у 4 з 10 перевірених медичних карток амбулаторного хворого були відсутні інформовані добровільні згоди пацієнтів на проведення діагностики та лікування.

2. Порухнення права на охорону здоров'я та медичну допомогу

2.1. Ув'язнені та засуджені, які прибули до установ (у тому числі ті, які прямують транзитом) проходять первинний медичний огляд лікарем або фельдшером у медичному кабінеті збірного відділення, гігієнічне миття та дезобробку особистого одягу з метою виявлення осіб, які становлять епідемічну загрозу для оточення або потребують невідкладної медичної допомоги відповідно до законодавства. Однак у приміщенні збірного відділення хоч і встановлена бактерицидна безозонова кварцева лампа, однак на дату проведення візиту була у несправному стані.

2.2 Відповідно до п 8 Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі, затвердженого Наказом Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України 15.08.2014 № 1348/5/572 (далі – Порядок), з метою консультування, обстеження та лікування хворих засуджених можуть залучатися лікарі інших закладів охорони здоров'я.

Орієнтовний перелік закладів охорони здоров'я для надання медичної допомоги засудженим визначається та переглядається за потреби Міністерством охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, структурними підрозділами з питань охорони здоров'я обласних та Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій та ЦОЗ ДКВС з урахуванням спеціалізації закладів охорони здоров'я та наявності умов, які дозволяють забезпечити ізоляцію засуджених. Однак, всупереч зазначеним вимогам в Установі відсутній оновлений перелік закладів установи здоров'я для надання медичної допомоги засудженим, що здійснюють свою діяльність на території Сумської області.

2.3. Відповідно до Порядку, засуджений має право на вільний вибір лікаря, закладу охорони здоров'я та вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій. Відповідно до частини четвертої статті 35¹ Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» пацієнт має право обирати лікаря, який надає первинну медичну допомогу, у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я. Статтею 9 Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» передбачено, що пацієнт (його законний

представник) реалізує своє право на вибір лікаря шляхом подання надавачу медичних послуг декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу. Надавачам медичних послуг забороняється відмовляти у прийнятті декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та веденні пацієнта, зокрема, на підставі наявності у пацієнта хронічного захворювання, його віку, статі, соціального статусу, матеріального становища, зареєстрованого місця проживання тощо, крім випадків, передбачених законодавством. Для заповнення декларації пацієнт може звернутися безпосередньо до закладу первинної медичної допомоги, де за допомогою уповноваженої особи безпосередньо укласти декларацію в письмовій формі. У такому разі необхідно мати при собі **копію документа про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків та документ, що посвідчує особу** (паспорт громадянина України, свідоцтво про народження тощо). Станом на дату моніторингу у 5-ти опитаних осіб були відсутні документи, що посвідчують особу, що порушує право ув'язнених на охорону здоров'я та медичну допомогу.

2.4 Медична частина не укомплектована передбаченою в штатному розписі посадою лікаря-інфекціоніста (лікар перебуває у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку, обов'язки покладено на фахівця філії ЦОЗ ДКВС), відсутні штатні посади лікаря-нарколога, та лікаря-педіатра. Таке становище негативно впливає на якість надання медичної допомоги в'язням.

**Єжкун М.В.,
Регіональний координатор
взаємодії з громадськістю
Уповноваженого ВРУ з прав людини
в Сумській області,**

**Представник
ГО «Україна без тортур»**

15.05.2023